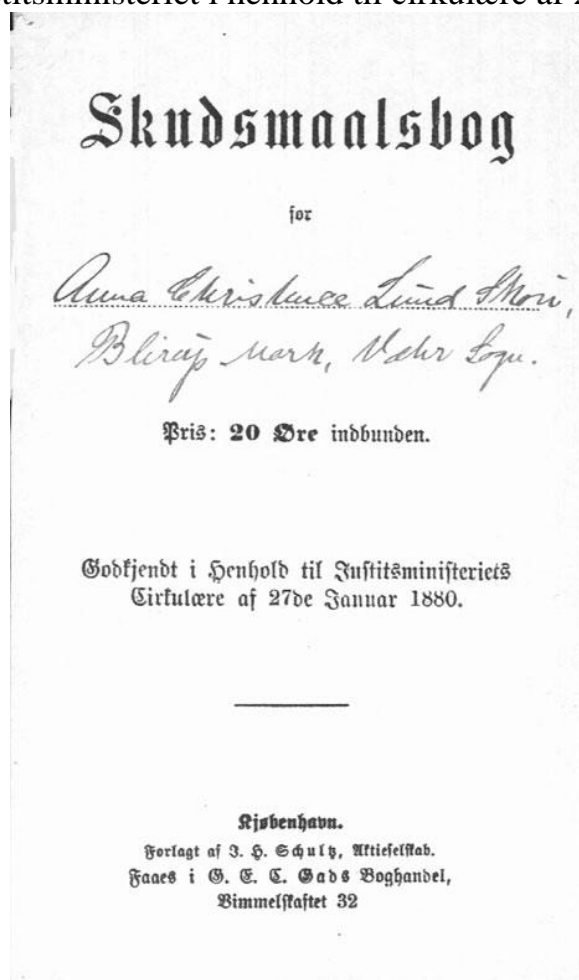

Nr. 18 - Persillekræmmeren - 2004

Skudsmålsbog

Arkivet har modtaget én af de sidste skudsmålsbøger, der anvendtes i Danmark til opbevaring for eftertiden. Bøgerne gik ud af brug omkring 1921.

Bogen har tilhørt Anna Christence Lund Skov (født 20/10 1901), Blirup Mark. Den er i sort bind, måler 9 x 15 cm, omfatter 48 sider, har kostet 15 øre i anskaffelse og var godkendt af Justitsministeriet i henhold til cirkulære af 27. januar 1880.

Anna Skov's skudsmålsbog, side 1.

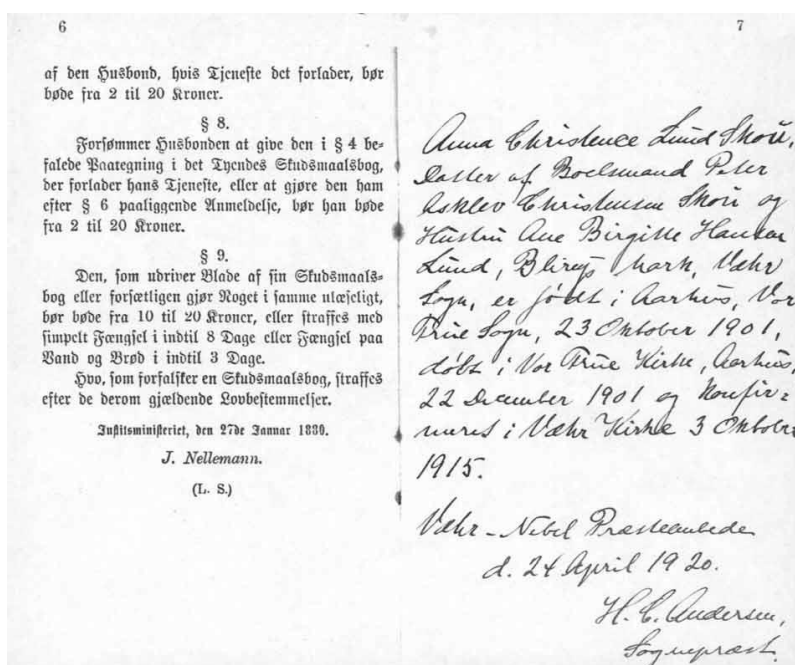
Skudsmålsbog

Tidligere skulle ethvert tyende (et personligt og patriarkalsk forhold mellem husbond og medhjælper, der hvilede på løn, kost og logi) være forsynet med en skudsmålsbog, der

indeholdt oplysninger om det pågældende tyendes navn, alder og fødested. Desuden skulle oplyses om i hvilke pladser tyendet havde tjent og i hvilke tidsrum. Oprindeligt indeholdt skudsmålsbogen også husbondens skudsmål om tyendet, dvs. oplysning om dets vandel i øvrigt, men allerede i slutningen af 1800-tallet var det husbonden forbudt at indføre skudsmål i tyendets skudsmålsbog mod dets ønske. Det blev derfor mere sjældent, at skudsmålsbogen havde egentlige oplysninger om skudsmål.

Begrebet skudsmålsbog blev ophævet ved medarbejderloven af 6. maj 1921, og bogen er i dag et ukendt begreb. I stedet tales der om CV (curriculum vitæ), dvs. levnedsbetegnelse med bilag af eksamenspapirer og anbefalinger. Et CV skrives selv af den pågældende person.

Årslønnen omkring 1900 for en tjenestekarl på landet var fra 125 til 165 kroner plus kost og logi (Annette Hoff, Horsens Museum).

Side 6 og 7 i skudsmålsbogen med sognepræstens påtegninger.

Lovbestemmelser

Lovbestemmelserne af 27. maj 1880 omfattede 9 paragraffer, skrevet i gotisk skrift, hvor der angives regler og krav, herunder straffe for misbrug af skudsmålsbogen. Set med vore dages øjne forekommer reglerne fuldstændig unødvendige, men tidens forhold taget i betragtning, må de alligevel have været nødvendige.

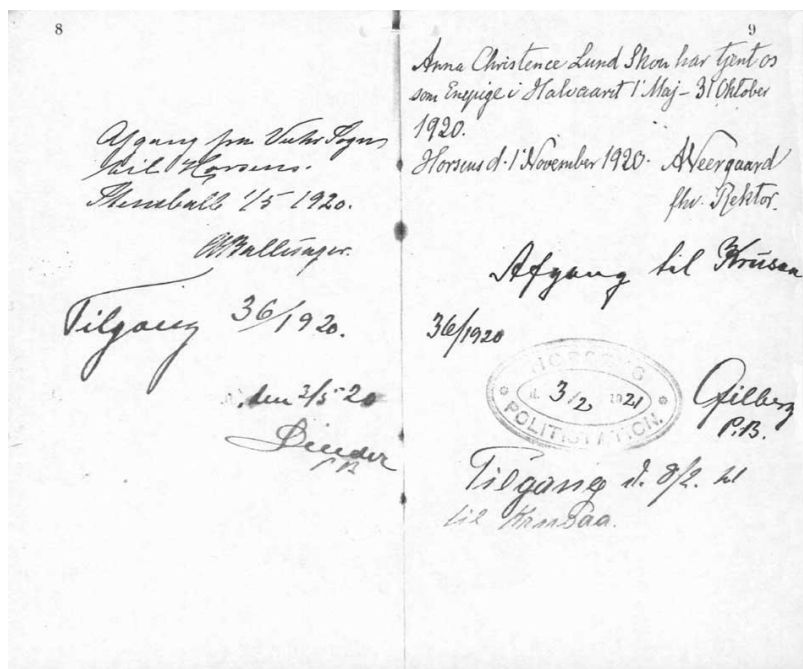
I det følgende gives i forkortet form og i ny dansk retskrivning nogle udpluk af paragrafferne:

§1

Før skudsmålsbogen må bruges, skal den i København og købstæder forsynes med politiøvrighedens og på landet med sognefogdens segl. Dette indsættes på bogens sidste side.

§2

Når en skudsmålsbog er udskrevet og en ny er anskaffet, bør den ældre fremdeles bevares af tyendet.

Side 8 og 9 i skudsmålsbogen med myndighedspåtegninger.

§3

Bortkommer skudsmålsbogen skal tyendet ufortøvet anmelde det til politiet, som derpå undersøger, hvorledes bogen er bortkommet. Er dette forsætligt, bør tyendet bøde fra 10 til 40 kroner.

§4

Enhver husbond skal, forinden tyendet forlader hans tjeneste, indføre fra og til hvilken tid, det har tjent ham.

§5

Indfører husbonden i skudsmålsbogen enten et skudsmål eller andre bemærkninger, skal han, når det af tyendet forlanges, under en privat politisag dømmes til at betale det, hvad det koster at få bogen ombyttet hos politiøvrigheden, og han kan desuden idømmes en bøde på indtil 20 kroner.

§6

Enhver, der forlader den købstad eller det pastorat på landet, hvor han eller hun hidtil har tjent som tyende, må forinden afrejsen anmelde dette i købstaden til politiøvrigheden og på landet til sognefogden, der da skal indtegne i skudmålsbogen, at anmeldelse er sket, men ikke indføre bemærkninger om tyendets forhold.

§7

Det tyende, der ikke er forsynet med en skudmålsbog, må bøde fra 2 til 20 kroner.

§8

Forsømmer husbonden at give påtegninger i skudmålsbogen, før tyendet forlader sin tjeneste, bør han bøde fra 2 til 20 kroner.

§9

Den, der udriver blade af sin skudmålsbog, bør bøde fra 10 til 20 kroner, eller straffes med simpelt fængsel i indtil 8 dage eller fængsel på vand og brød i indtil 3 dage.

Stensballe omkring 1920. Bygaden er set fra øst ved udkørslen fra Stensballegård. Til venstre ses en lille del af ”smedjedammen”, der sidst i 1920’erne blev fyldt op, samtidig blev den gamle skole, der lå ved indkørslen til Stensballegård nedrevet.

Redaktion: fgs, kso